

ASOFOETIDA:

harika bir asya ilacı

N. İKBAL

Asfoetida veya Urdu'ca Hing, Keşmirce Anjudan,, Farsça Anguzeb, Arapça Hiltut bir Umbellifera (maydanozgiller) bitkisi olan Ferula Foetida (Şeytan Tersisi) nin kökünden elde edilen bir Gummiresina (reçine zamkı) dir. Çok eski devirlerdenberi Hindistan ve Pakistan'da kullanılan değerli bir drogdur ve yerli ilaç olarak büyük önemi vardır.

Tanınmış bir gaz giderici ve kas gevşeticidir; özellikle sinirsel hastalıklarda, histeri'de fazla oranda ve başarı ile kullanılır. Zindelik verici, balgam söktürücü olarak rol oynar ve bronş'lar üzerinde de etki gösterir. Asafoetida'nın tadı keskin acıtıraktır ve kuvvetli bir koku verir. Asafoetida, aynı zamanda tat verici bir ajandır; nitekim bu maksatla Avrupa'da ve Amerika'da çok kullanılır. Drog büyük tıbbi ve ticarî değerlere sahip olup Hindistan ve Pakistan'a büyük miktarlarda getirilmekte, Avrupa'ya ve dünyanın diğer bölgelerine de gönderilmektedir.

Hing bitkisi, batı Tibet topraklarının kumlu çöl, ova ve kuru tepelerinde büyük oranda yetiştirilir. İran ve Afganistan'ın yerli bitkisidir. 1550-180 cm. ye kadar büyür ve dört yıllık olunca asafoetida verebilir. Gövdeler kök kısmında kesilir, hızla katı reçinemsi bir kütleyle dönüşen süt kıvamındaki sıvı dışarı akar. Havaya bırakıldığı an, yarı şeffaf, beyaz bir görünüşte olan drogun yüzeyi, ilk önce pembe, sonra kırmızı-kahverengiye dönerek derhal kararır.

Bitki, Orta Asya'da Aral gölü ve Hazar denizi arasında, Kirman, Horasan ve Laristan'da, Afganistan'ın batı, güney ve kuzeyinde ve Pakistan'ın Balucistan bölgesindeki ovalarda bulunur. Keşmir'in deniz seviyesinden 6000-12000 m. yükseklikteki vadilerinde ve sınır bölgedeki Kurram vadisinde bol miktarda yetiştirilir. Bitkinin birçok türleri arasında Kuzey Kasımır ya da Baltistan'da büyüyen Ferula nartex, bol miktarda ve iyi cins Asafoetida'yı ve

ren Ferula Foeti vardır. Herne kadar Afganistan'ın drogun gerçek kaynağı olduğu bilinirse de bu türler çok miktarda Türkistan ve Doğu İran'da da yetişir. Aynı zamanda Balucistan'ın birçok yerlerinde de küçük oranda bulunur.

Hing'i toplama usulü, her yerde farklı özellikler gösterir. Örneğin Laristan'da, köylüler, Nisan ayında bu bitkilerin bol olduğu yere giderler. Bitkiyi çevreleyen toprak, kök kısmını açıkta bırakacak şekilde bir karış derinliğe kadar kazılır ve çıkarılır. Sonra sürgünler dışarı çekilir, toprak tekrar yerine konur. Mayısın sonuna doğru, köylüler usareyi almak için kullanılan geniş demir spatüllerle gelirler. Sürgünlerin ve toprağın çıkarılmasından sonra sapın kök ile birleştiği yerden ince bir dilim alınır ve iki gün sonra usare düz kesik yüzeyden kazınarak toplanır. Bu operasyon, sonraki günlerde de tekrarlanır ve her kez çok ince bir kısım kökten çıkartılır. İlk kesimde alınan ürün dana incedir; son kesimden sonra kökler sekiz on gün dinlenmeye bırakılır.

Afganistan'da her kökten alınan zamklı reçine'nin miktarı kökün hacmine göre değişir, bazıları 30 cm³ verirler, bazı kökler bir havuçtan daha uzun değiller, diğerleri insan bacağı kalınlığındadırlar. Asafoetida batı Afganistan'da, bitkinin olgun kökleri çiçekli bir gövde verdiği zaman toplanır. Afganistan'ın başlıca ticaret maddesi Asafoetida olup bunun 200 maund'dan fazlası (1 maund = 37.327 kg.) her yıl dağlarda yabancı olarak yetişen bitkilerden alınır.

Ferula Foetida kuzey Afganistan'ın Mazar-e-Shariff bölgesindeki tepelerde yetişir ve Mazar-e-Shariff'den 30 mil uzaklıktaki Sari-Pul ve Sang-Chharack'da daha fazla bulunur. Bu bölgede toplanan drog, Via Kabul'ye gönderilir. Bitki yetiştiği yerlerde, taze sebbe olarak kullanılır ve olgun gövdenin iç kısmı zevk verici, lüks bir madde diye bilinir.

PERSPECTIVE'den (Pakistan)

Çeviren: Ecz. AYŞEGÜL DEMİRHAN